

Hakemli Yazılar / Refereed Papers

Bilgi Üretiminde Yazın Ürünleri ve Kütüphaneler: Atıfların Tespiti ve Analizi Yoluyla Araştırma¹

(BÜYÜK 'ATA' YA)

Information Resources and Libraries in Knowledge Production: Research through the Identification and Analysis of Citations

Oya Gürdal Tamdoğan*

Öz

Bu çalışmada, bilgi/bilim üretimi sürecinde değer yaratan unsurlar olarak bilgi kaynakları ve kütüphanelerin katkısına odaklanılmakta; yaratılan 'değer', 'değeri yaratan unsurlar' ve 'değer ölçümü' ve/veya 'performans ölçümü' arasındaki üçlü kavramsal bağlantı irdelenmektedir. Bu bağlamda yazar, bilgi/bilim üretiminin çıktısı niteliğinde olan 'yazın' (literatür) dünyasında bilgi kaynakları ve kütüphanenin yarattığı değeri ölçmek için "dokümanter ispat" olarak adlandırılacak özgün bir metodolojiye dayalı yeni bir 'kavramsal model' sunmaktadır. Model, araştırma sınırlılıkları dahilinde üniversitede tam zamanlı çalışan bilim insanlarının; 'bilimsel bilgi üretimi sürecinin ürünü niteliğindeki yayınlarının niceliksel verisinin ne olduğu', 'söz konusu yayınlarının ulusal ve evrensel düzeyde erişilebilirliğinin hangi düzeyde bulunduğu', 'bilgi üretiminde en çok hangi bilgi kaynaklarını tercih ettikleri (tür, basılı/ e-ortam, dil, yazar, yayınevi, yaş seçenekleri ile)' ve 'ilgili bilgi kaynaklarının, bağlı buldukları üniversite kütüphanesinde hangi oranda bulunduğu' sorularına yanıt bulmayı olanaklı kılacaktır.

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
ogurdal@humanity.ankara.edu.tr

¹ Makale, yazarın yürütücüsü olduğu, Tübitak Sosyal Bilimler Araştırma Grubu (SOBAG) tarafından desteklenen 108K047 numaralı *Sosyal Bilimler Alanında Bilgi Kaynakları ve Kütüphanenin Yarattığı Değer* başlıklı araştırma projesine dayalıdır.

metodolojiyi içermektedir.

Modeli tanımlayan metodoloji, bugüne dek literatürde teorik ve pratik düzlemde yer alan 'atıf analizi', 'bibliyometri', 'performans ölçümü' ve 'bibliyografik tarama' gibi yöntem ve/veya teknikleri sentezleyen bir 'bileşke' durumundadır. Bu makalenin amacı, sözü edilen 'kavramsal model'i teorik düzlemde ele almak ve tartışmaya sunmaktır.

Anahtar sözcükler: bilimsel bilgi üretimi, bilim insanları, öğretim üyeleri, atıf analizi, bilgi kaynakları, üniversite kütüphaneleri, performans ölçümü

Abstract

his paper seeks to focus on the contribution information resources and libraries as elements bringing in added value to information and/or knowledge production and to analyze the tripartite relationship among such concepts as 'added value', 'elements that create value' and 'value/performance measurement'. In this context, the author introduces a new 'conceptual model' which is based on an original methodology that may be called 'documentary evidence' in order to measure the value created by information resources and libraries in the literature world which is the output of knowledge production. The model is endowed with a methodology that is capable of reaching answers to a range of questions including the following: the level of international and national scale accessibility to and retrieval of publications that contribute to the knowledge production process; information resources that scientists prefer most in producing knowledge (i.e. printed/electronic media); distribution of most preferred materials in terms of language, authors and publishers as well as age and types of materials; and availability of preferred information resources in the libraries of universities they are presently working at. In this respect, the paper introduces a new paradigm and 'model' to the existing literature.

The methodology that characterizes the model is a 'composite' one that synthesizes methods and/or techniques such as 'citation analysis', 'bibliometry', 'performance measurement' and 'bibliographic search' which already exist in the relevant literature at both theoretical and practical levels. The purpose of the present article is to address and introduce the 'conceptual model' at a theoretical level.

Keywords: scientific knowledge production, scientists, faculty, citation analysis, information resources, university libraries, performance measurement

Giriş

Bu çalışmada, bilgi/bilim üretimi sürecinde değer yaratan unsurlar olarak bilgi kaynakları ve kütüphane kurumunun katkısına odaklanılmaktadır. Bu doğrultuda bilgi kaynakları ve kütüphane kurumu bağlamında yaratılan ‘değer’, ‘değeri yaratan unsurlar’ ve ‘değer ölçümü’ ve/veya ‘performans ölçümü’ arasındaki kavramsal bağlantı irdelenmektedir.

Makalenin yazarı, bundan iki yıl önce, bilgi/bilim üretiminin çıktısı niteliğinde olan ‘yazın’ (literatür) dünyasında bilgi kaynakları ve kütüphanenin yarattığı değeri ölçmek için somut ve kanıta dayalı bir yöntem arayışına gitmiştir. Bu amaçla kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, ilgili bulunan kaynaklar incelenmiş ve konu ile ilgili ‘ne yapılabilir’ sorusu üzerine düşünülmüştür. Sonuç olarak literatürde rastlanmayan özgün bir metodoloji ve metodolojiye dayalı ‘kavramsal model’ oluşturulmuştur. Model, araştırma sınırlılıkları dahilinde üniversitede tam zamanlı çalışan bilim insanlarının; ‘bilimsel bilgi üretimi sürecinin ürünü niteliğindeki yayınlarının niceliksel verisinin ne olduğu’, ‘söz konusu yayınların ulusal ve evrensel düzeyde erişilebilirliğinin hangi düzeyde bulunduğu’, ‘bilgi üretiminde en çok hangi bilgi kaynaklarını tercih ettikleri (tür, basılı/ e-ortam, dil, yazar, yayınevi, yaş seçenekleri ile)’ ve ‘ilgili bilgi kaynaklarının, bağlı oldukları üniversite kütüphanesinde hangi oranda bulunduğu’ sorularına yanıt bulmayı olana kılabilcek metodolojiyi içermektedir.

Modeli tanımlayan metodoloji², bugüne dek literatürde teorik ve pratik düzlemde yer alan ancak aralarındaki kavramsal ilişki bağlamında irdelenmeyen ‘atıf analizi’, ‘bibliyometri’, ‘performans ölçümü’ ve ‘bibliyografik tarama’ gibi yöntem ve/veya teknikleri sentezlemeyi ilke edinen bir ‘bileşke’ durumundadır. Dolayısıyla kavramsal modelin içeriğini, yukarıda sözü edilen yaklaşım oluşturmaktadır. Bu makalenin amacı, sözü edilen model’i teorik düzlemde ele almak ve tartışmaya sunmaktır.

Bu çalışmada teorik düzlemde ele alınan model, halihazırda, Tübitak tarafından desteklenen *Sosyal Bilimler Alanında Bilgi Kaynakları ve Kütüphanenin Yarattığı Değer* başlıklı araştırma projesinde, pratik düzlemde değerlendirilmektedir. Bu nedenle makale, metodolojinin ürünü olan analiz ve bulguları içermektedir. Bununla birlikte bu çalışmada içeriği sunulan metodoloji bütünüyle sınanmış ve genel sonuçlara ulaşılmıştır. Pratik düzlemde elde edilen verilerin ve bulguların analizinin, makale sınırlılıkları düşünülerek, mümkün olabilirse, bir başka makalede sunulması planlanmaktadır.

² ‘Metodoloji’ terimi, literatürde kimi zaman yanlış tanımlanan ‘yöntem’ teriminin karşılığı değil, ‘yöntemler dizisi’nin karşılığı olarak ve içeriği itibarıyla de, ‘yöntemleri, aralarındaki bağlar ve nesnel dayanaklar açısından araştıran ve daha kapsamlı yöntem dizgeleri oluşturmaya çalışan süreç’ bağlamında kullanılmıştır.

Bilimsel Bilgi Üretimi, Üniversiteler ve Üniversite Kütüphaneleri

Bilimsel bilgi üretiminin en yaygın biçimde gerçekleştiği yerler üniversitelerdir; üniversitelerin bilgi üretimi sürecinde esas aldığı ve temel dayanağı niteliğindeki bilgi erişim sistemleri de ‘bilgi ve bilimin birikimli ilerlemesi’ ilkesinin yaşatıldığı üniversite kütüphaneleridir. Çakın (2000: 27), üniversite ve üniversite kütüphanesi arasındaki organik bağı, çok doğru bir yaklaşımla, şöylece açıklamıştır: “*Üniversite ile kütüphane arasındaki ilişkinin özünde, birinin bilgiye ve dolayısıyla bilgi kaynaklarına olan bağımlılığı, diğersinin ise bilginin sağlandığı, düzenlendiği ve kullanıma sunulduğu yer olması yatmaktadır*”.

Kütüphanelerin varoluş nedeni, hizmet verdikleri kesimin/kitlenin bilgi gereksinimini en üst düzeyde karşılamaktır. Bu misyon doğrultusunda bir üniversite kütüphanesinin hedefi de en üst düzeyde hizmet kalitesi ve verimliliği sağlayarak, tüm kullanıcı kitlesine ulaşmak ve dolayısıyla bağlı bulunduğu kurumun araştırma ve eğitim faaliyetlerine değer katmaktır. Kaliteli ve verimli hizmet sunmanın ön koşullarından biri, kütüphane dermesinin nicelik, nitelik ve etkinliğinin sağlanmasıdır.

Bir benzetme yapılacak olursa; ‘yapay sistem’ olarak kütüphane kurumu, doğal sistemlerdeki bir ‘hücre’ olarak kabul edilebilir. Bilindiği üzere doğal ve/veya biyolojik sistemlerde hücreler, molekülleri; moleküller de atom parçacıklarını içerir. Konumuz bağlamında kütüphaneleri ‘hücre’ olarak değerlendirirsek, kütüphanenin bölümlerini ‘molekül’, bölümlerin birimlerini de ‘atom parçacıkları’ olarak düşünebiliriz. Bunun yanı sıra hücreler, temelde aynı yapıya sahip olmakla birlikte bağlı buldukları dokuya ve dolayısıyla fonksiyonlara bağlı olarak bazı özelleşmeler gösterirler. İşte bu ‘doku’yu, konumuz bağlamında mikro düzlemde kütüphanenin bağlı bulunduğu ‘üniversite’ oluşturmaktadır. Bununla birlikte tüm hücreler, hücre zarı denilen bir yapıyla çevrelenir ki bu da makro düzlemde, ulusal düzeyde bilim ya da bilgi anlayışını ve bu anlayışa bağlı olarak geliştirilen ulusal politikaları ifade eder. Bu bağlamda sistem yaklaşımı ile irdelenecek olursa üniversite kütüphanesinin, dolayısıyla bölüm ve birimlerinin iş süreçlerinde yaratacağı ‘değer’, bağlı bulunduğu üniversitenin performansını; üniversitenin yaratacağı ‘değer’ de ulusal bilim performansını etkileyecektir. Bunun yanı sıra ulusal bilim ve/veya bilgi politikasının oluşturulmasındaki karar süreçleri, üniversite ve alt sistemi olan üniversite kütüphanesinin performans düzeyinin belirleyicisi durumundadır. Öyleyse ‘değer yaratma’ ülküsünün belirleyicisi, bütünü oluşturan ve aynı amaç doğrultusunda çaba gösteren parçaların iş/karar/performans süreçlerindeki başarı göstergeleri ve birbirleriyle olan uyumlu etkileşimleridir.

Elde tutulan kaynakları en akılcı biçimde kullanmanın çok önemli olduğu günümüzde, tüm iletişim/ilişki/iş/bilgi süreçlerinde olduğu gibi bilgi üretimi sürecinin gerçekleştiği üniversitelerde ve üniversite kütüphanelerinde de ‘etki ve değer

yaratma' isteği ve bu isteğe yönelik çalışmalar yapma gereği, ana gündem maddesidir. Üniversite bazında düşünüldüğünde, 'etki ve değer yaratma ilkeleri'nin ve 'etki ve değer alanları'nın üç temel unsura dayalı olduğu görülür: 'Kurumsal değer ve etki alanı', 'öğretme/öğrenme sürecindeki etki ve değer alanı', 'araştırma sürecindeki etki ve değer alanı' (Town, 2007).

Bir üniversite kütüphanesi, nicel kaynakları işlemek ve dönüştürmek üzere işlev gören uzman personeli ile girdileri (inputs) ve öğrencilerin öğrenme sürecini ve öğretim üyelerinin araştırmalarını içeren çıktıları (outputs) bulunan bir işletme olarak görülebilir (Chen, 1997: 71) Bu bağlamda üniversite kütüphanesinin, bağlı bulunduğu üniversitesi için değer yaratma sürecine katkısı (outcome), iki olgu bağlamında değerlendirilebilir: Eğitim süreci ve araştırma süreci. Üniversitenin eğitim sürecinde yarattığı değer, farklı metodolojiler ile ayrıca değerlendirilmesi gereken bir konudur. Aslında eğitim de araştırmaya dayalıdır ancak çıktısı (output), ağırlıklı sözlü iletişim sürecinin ürünleridir; ki görünmezdir, yani soyut değerdedir. Araştırma olgusunun ürünü niteliğindeki kayıtlı bilginin çıktısı (output) olarak kabul edilen yayınlar/bilgi kaynakları ise, yazılı iletişim sürecinin ürünleridir ve görünürdür; yani somut değerdedir. Bu doğrultuda üniversitelerde performans ölçümü için öğretim üyeleri tarafından üretilen bilimsel çalışmaların yarattığı değer (outcome) ve yaratılan değer'de değer yaratan unsurlara odaklanarak girdileri, çıktıları ve sonuçları ilişkisel biçimde ölçme ve değerlendirebilmenin yollarını aramak, yine bilim insanlarının görevidir.

Kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılayabilmek ve bilim disiplinlerindeki gelişmeler doğrultusunda yürütülen ya da planlanan araştırma faaliyetlerinin başarısı için çaba gösteren kütüphane kurumunda derme'nin nicelik ve niteliğinin artırılması, nitelikli hizmet sunmanın ön koşullarından biri olmakla birlikte yeterli değildir. Aynı derecede önem taşıyan bir başka koşul, dermenin etkin ve etkili biçimde kullanımının sağlanmasıdır. Bu bağlamda kütüphanelerde basılı kaynaklar yanında giderek artan oranda yer alan e-kaynakların da kullanılabilirliğinin ölçülmesi gerekmektedir; ancak e-kaynakların kullanılabilirliğinin ölçülmesi, doğaları gereği, çok kolay bir iş değildir (McGregor, 2000; Mercer, 2000; Thebridge, 2003). Bu noktada birtakım göstergelere gereksinim duyulduğu açıktır; kütüphanecilik ve enformasyon bilimi alanında derme ve/veya hizmetlerin kullanılabilirliği ve yarattığı değer'i ölçmek üzere, atıf analizi, bibliyometri ve performans ölçümü çalışmaları yararlanılabilir ve kimi göstergeler elde edilerek değerlendirilebilir.

Atıf Analizi, Bibliyometri ve Kütüphane Performans Ölçümü Çalışmaları

F. J. Cole ve Nellie B. Eales tarafından 1917 yılında *Science Progress*'te yayınlanan anatomi alanında yayınların değerlendirildiği çalışma, Charles Coffin

Jewett'in 1848 yılında Smithsonian Enstitüsü için hazırladığı yıllık raporu ve E. C. White'in, 1927'deki kimya dergilerinin analizini içeren çalışması, bilgi kaynaklarının metrik ölçümüne yönelik atıf analizi çalışmalarının literatürdeki ilk örnekleri olarak gösterilmektedir (Broadus, 1987; Nisonger, 1992; White, 1985; Wouters, 1999b). Bununla birlikte Broadus (1987), M.Ö. 3.yy.da İskenderiye Kütüphanesi'nde papirus rulolarının hesaplanmasına dayalı olarak yürütülen işlemlerin, modern bibliyometrinin atası sayılabileceğini öne sürmektedir.

Konu ile ilgili terminolojinin geçmişine bakıldığında da, 1923'te E. W. Hulme'nin, literatüre 'istatistik bibliyografya' terimini kazandırdığı ve istatistik bibliyografya teriminin, Alan Pritchard'ın 1969'da 'bibliyometri' terimini literatüre kazandırmasına değin kullanıldığı görülmektedir (Hertznel, 2003; Pritchard, 1969).

Bu çalışmaları izleyen aşamada, Eugene Garfield'in uzun süren çabalarının sonucu olarak, günümüze de uzanan ve evrensel düzeyde kullanılabilirliği olan ürünler, ISI (Institute for Scientific Information) tarafından yayınlanmıştır. Sırasıyla 1961'de *Science Citation Index (SCI)*, 1965'te *Social Sciences Citation Index (SSCI)*, 1975'te *Arts and Humanities Citation Index (A&HCI)*, bilim dünyasındaki yerlerini almışlardır (Trolley and O'Neill, 1999; Wouters, 1999a; Wouters, 1999b).

Bilimsel bilgi üretimi sürecinin önemli ürünleri sayılan makalelerin 'değer'e dönüştüğüne ilişkin temel göstergeler; öncelikle okunması ve yararlanılması, ardından bilginin birikimli ilerlemesi ilkesi ile mümkün olduğunca atıf almasıdır. Bununla birlikte Meho (2007), dergilerde yayınlanan çalışmaların %90'ının hiç atıf almadığına, hatta %50'sinin yazarları, hakemleri ve editörleri dışında başka kimse tarafından okunmadığına dikkat çekmektedir. Bütün bu gerçekler, kütüphanecilik ve enformasyon biliminin çalışma alanı olan atıf analizleri sayesinde bilinebilmektedir. Uluslararası düzeyde bilimsel bilgi üretiminin göstergelerini belirlemek, bir yazarın ve/veya çalışmanın ne kadar atıf aldığı verisini ölçmek için temel kaynak olarak, çoğunlukla, bugün yayıncısı ve/veya dağıtıcısı Thomson Reuters olan *SCI*, *SSCI*, *A&HCI* kullanılmaktadır.

Bununla birlikte bugün veritabanı versiyonu da (*Web of Science-WOS*) bulunan söz konusu ürünler, ağırlıklı Kuzey Amerika ve Batı Avrupa ülkelerinde yayınlanan İngilizce dergileri içerdiği, evrensel ölçekte sınırlı sayıda dergiyi taradığı ve bildiri metinleri ve kitaplarda kullanılan atıfları kapsam dışı tuttuğu için sıklıkla eleştirilmektedir (Meho, 2007; How to use..., 1983). Bunun yanı sıra literatürde, çoklu kaynaklara erişim için yeni bir döneme girildiğinden ve *Google Scholar*, *Google Book*, Elsevier'in ürünü *Scirus*, *arXiv.org e-Print archive* gibi kaynakların göz ardı edilemeyeceği ya da yok sayılamayacağı belirtilmekte ve *citation index*'lerin veritabanı versiyonu olan *WOS*'un söz konusu kaynakları yok

saydığı yönünde eleştiriler de bulunmaktadır (Meho, 2007). Bugün atıfları sunan pek çok veritabanı bulunmakla birlikte, yazar ve/veya yayın odaklı atıf taraması yapmayı olanaklı kılan üç tane bilgi erişim sistemi bulunmaktadır; bunlardan ikisi veritabanı (*WOS* ve *Scopus*) ve bir tanesi de tarama motorudur (*Google Scholar*).

Uluslararası literatürde, bilgi ve/veya bilim üretiminin ölçümü için kurumsal ya da ulusal ölçekte gerçekleştirilen, farklı disiplinleri ve bilgi kaynağı türlerini ele alan çok sayıda atıf analizi çalışması bulunmaktadır. Nisonger (1992), *Collection Evaluation in Academic Libraries* başlığını taşıyan açıklamalı bibliyografyasında, literatürde yer alan atıf çalışmalarına da ilişkin zengin bir içerik sunmaktadır. Nisonger'in, araştırmasını tamamladığı 1992 yılı göz önüne alınırsa onlarca çalışmaya ek olarak, literatüre son 16 yıl içerisinde yüzlerce çalışma eklenmiştir.

Ulusal düzeyde ülkemizde de atıf çalışmalarına ve bibliyometrik ölçümlere yönelik teorik ve pratik düzlemde yürütülen araştırmalar bulunmaktadır. Teorik düzlemde atıf ve bibliyometri olgusu ile ilgili ilk çalışmaları literatüre Gökkuurt Bayram (1991, 1992a, 1992b, 1994a, 1994b) kazandırmıştır. İzleyen yıllarda, ülkemizde, uygulamaya dayalı atıf analizi ve bibliyometrik ölçüme yönelik araştırmalar da gerçekleştirilmiştir. Söz konusu araştırmaların genel anlamda içeriği değerlendirildiğinde, belli bir disiplini, dergiyi, tezleri, veritabanı ya da konsorsiyum ürünlerini baz alan atıf ve/veya bibliyometrik çalışmaların yapıldığı ve ağırlıkla veritabanı ve/veya bilgi kaynaklarının –özellikle de dergilerin- kullanılabilirlik oranlarının tespit edildiği görülmektedir (Kurbanoglu, 1996; Tonta, 1996; Gökkuurt, 1997; Tonta ve İlhan, 1997; Gökkuurt, 1998; Al, Al ve Bahşişoğlu, 2004; Al ve Tonta, 2004; Tonta and Ünal, 2005; Al, Şahiner ve Tonta, 2006; Batı, 2006; Kaygusuz ve Benek, 2006; Tonta ve Al, 2006; Al ve Coştur, 2007; Al ve Tonta, 2007; Özen, 2007; Al ve Tonta, 2007; Tonta ve Al, 2007a; Tonta ve Al, 2007b; Tonta ve Al, 2007c; Tonta ve Ünal, 2007). Bunun yanında ele alınan disiplinler bağlamında, *Web of Knowledge*'nin ürünü olan *Journal of Citation Reports*'un saptadığı, literatüre katkısı ve/veya etki faktörü yüksek olan dergilerin, değerlendirmesi yapılan kütüphanenin basılı dermesinde bulunulurluğuna yönelik araştırmalar da bulunmaktadır (Alkan, 1998; Alkan, 1999). Bunun yanı sıra, Türkiye'nin sağlık bilimleri, mühendislik ve temel bilimler; sosyal bilimler; humanite ve sanat alanındaki bilgi/bilim üretimi sürecine katkısını irdeleyen araştırmalar da literatürde yerini almıştır (Garfield, 1991; Tonta ve İlhan, 1997; Uzun, 1998; Yurtsever, Gülgöz, Yedekçioğlu, Tonta, M., 2001; Yurtsever, Gülgöz, Yedekçioğlu, Tonta, M., 2002; Al, Şahiner ve Tonta, 2006). Söz konusu yayınlar, genellikle *WOS* veritabanında, yazarın çalıştığı kurumun (affiliation) ve/veya kurumun bulunduğu ülkenin (coğrafik alanın) baz alınması ile gerçekleştirilen bibliyografik tarama ve-rilerinin analizini içeren atıf analizi ya da bibliyometrik çalışmalar niteliğindedir.

İlgili çalışmalar değerlendirildiğinde, her biri irdelenen konu ve varılmak istenen hedefler açısından son derece değerli çalışmalardır ancak bu çalışmada ele alınan yaklaşım biçimi ve içerik ile bütünüyle örtüşmemektedir.

Atıf analizleri ve/veya bibliyometrik çalışmalar, kütüphanecilik ve enformasyon bilimi alanında kütüphanelerin performans ölçümü ya da kütüphanenin yarattığı değer'i belirlemek amacı ile de yapılmalıdır ve özellikle ülke/toplum gerçeklerine uygun verilerle desteklenmelidir.

Veritabanları ve/veya e-dergilerin kullanılabilirliğini ve yarattığı değeri, sadece veritabanı üreticilerinden alınan istatistikler bazında ölçmek ve bibliyometrik analizlere gitmek, iki sebeple yeterli değildir. Birincisi, güvenilirlik açısından veritabanı üreticilerinden ve/veya *Counter*'a³ dayalı edinilen istatistikî veriler, kütüphanelerin, uygun yazılımların desteği ile oluşturacağı 'etkileşimli bilgi erişim sistemleri'nden (interactive information retrieval systems) alacağı geribildirimler ile karşılaştırılmalı ve doğrulanmalıdır; ki bu nitelikte bir uygulama örneği henüz ülkemizde bulunmamaktadır. İkincisi her 'download' edilen makalenin kullanıldığı ve değer'e dönüştüğü varsayımından hareket edilmesi, özellikle ülkemiz gerçeklerinde, yeterli değildir, belki de birçoğu hiç okunmamaktadır. Bu nedenle atıflar, değer'e dönüşümün somut kanıtı olarak kullanılabilir.

Bununla birlikte atıf göstermede nesnellik ve etik yaklaşım gerekliliği, hem ulusal hem de evrensel düzeyde hâlâ bir sorundur; bu gerek, bilginin/bilimin birikimli ilerlemesi ilkesinin gerçekliği için son derece önemlidir. Öte yandan herhangi bir konuya ilişkin atıf gösterilen kaynağın değerli, atıf gösterilmeyen kaynağın değerli bulunmadığı sonucuna varmak da yeterli değildir. Çünkü bilgi kullanıcıları, genellikle bilgi erişim konusunda bilgi altyapılarının yetersiz olmasından ya da erişim olanaklarına sahip olamamaktan dolayı bibliyografik denetim sürecini ve/veya bilgi erişim sürecini mümkün olan en üst düzeyde yaşayamamaktadır. Bu durum bugün 'bilgi uçurumu' (digital divide) diye adlandırılan olgunun yansımalarıdır; sorun, sadece ulusal değil aynı zamanda evrenseldir. Sorunun çözümü, kütüphanecilik ve enformasyon biliminin geliştireceği yeni yaklaşım biçimleri ve metodolojileri gerekli kılmaktadır.

Kütüphanelerde performans ölçümüne yönelik olarak araştırmalara bakıldığında ise, ülkemizde yapılmış bilimsel çalışmaların yetersizliğine karşılık uluslararası literatüre kazandırılmış çok sayıda araştırma ve girişim bulunmaktadır. Ancak aşağıda ayrıntısı görüleceği üzere ilgili çalışmalarda konu, kütüphanenin yarattığı somut ve/veya metrik ölçüme dayalı değer bağlamında değil, kütüphane

³ İlgili çalışma için bkz. Counter: Counting Online Usage of Networked Electronic Resources. (2007). 7 Aralık 2007 tarihinde <http://www.projectcounter.org/articles.html> adresinden erişildi.

ve bilgi hizmetlerinde performans ölçümü düzleminde ele alınmıştır.

‘Etki/ değer tayini’ ve ‘performans ölçümü’; bugünün literatürüne bakıldığında, sadece bizim disiplinimizin değil, bilim halkasının örülü olduğu her disiplin ve çalışma alanının, üzerinde kafa yorduğu, yeni yöntemler ve yaklaşımlar geliştirebilmek için çabaladığı bir konudur, bir başka deyişle gündem maddesidir. Literatürde, genel anlamda ve disiplinimiz bağlamında etki ve değer tayin etmede kalite belirleme ilkeleri; ‘performans göstergeleri’, ‘performans ölçümü araçları’, ‘kıyaslama (benchmarking) çalışmaları’, ‘tatmin araştırmaları (survey)’, ‘maliyet-yarar analizleri’ başlıklarında ele alınmaktadır. Sözü konusu başlıklar altında yapılan çalışmaların içeriğinde yeni yaklaşımlar, yaklaşımlara dayalı metodolojiler, metodolojilere dayalı modeller/ paradigmlar geliştirilmekte ve bu doğrultuda hem ulusal hem de evrensel düzeyde girişimlerde bulunmaktadır (Chen, 1997; Cullen, 1998; Koroboli, Tilikidou and Delistavrou, 2006; McGregor, 2000; Shearer, 2002). Söz konusu girişimlerin hemen hepsinde, günümüzde kullanılan ve varolan metodolojilerin sınırlılıkları ve yenilikleri göz önünde tutularak konunun, yeni yaklaşımlar, metodolojiler, modeller ve/veya paradigmlar ile desteklenmesi gerektiğine değinilmektedir.

Disiplinimiz bağlamında etki/ değer ölçümüne dayalı literatürün, yüzyılı aşkın bir dönemi içerdiği görülmektedir; ‘performans ölçümü’ne ilişkin çalışmalar ise, özellikle son onlu yılların ürünü durumundadır (Young, 2001). Araştırmada bütüncül yaklaşımla ele alınan konu, literatürde ilk olmakla birlikte konunun bağlı bulunduğu değişkenler bağlamında, teorik ve pratik düzlemde, bilim dünyasına kazandırılan pekçok çalışma ve/veya girişim bulunmaktadır. Bu doğrultuda da, evrim döngüsü içinde sırasıyla; istatistikî ölçüm ve analiz teknikleri, standartlar ve performans göstergeleri (indicators), teorik ve pratik düzlemde yaşam bulmuştur. Söz konusu çalışmalar ya da girişimler, derme/hizmet/kullanıcı odaklı yaklaşımları içermektedir.

Kütüphanelerde sadece dermenin kullanılabilirliğinin değil; hizmetlerin kullanılabilirliğinin, bilgi uzmanı-kullanıcı etkileşiminin ve binanın sunduğu olanakların da ölçülmesi gereği bulunmaktadır. Performans ölçümüne yönelik olarak özellikle son onlu yıllarda başlayan ulusal ve uluslararası nitelikli birçok çalışma yürütülmüş ve üzerinde büyük ölçüde uzlaşılan, karşılaştırma yapma olanağı veren standart ölçüm yöntemleri bulunmaya çalışılmıştır (Shearer, 2002).

Kütüphanelerde hizmetlerin değerlendirilmesi ve/veya ölçümüne yönelik literatürde yer alan önemli ulusal ve/veya uluslararası girişim örnekleri şunlardır: ISO 11620 Enformasyon ve Dokümantasyon Kütüphane Performans Göstergeleri; Ulusal Enformasyon Standartları Kuruluşu: NISO Kütüphane İstatistikleri Z39.7; Uluslararası Kütüphane Konsorsiyumları Koalisyonu: Web Tabanlı Enformasyon Kaynaklarının İstatistiksel Kullanım Ölçütleri İçin İlkeler; Avrupa Komisyonu

Telematik Uygulamalar Programı LibEcon: Uluslararası Kütüphane Ekonomisi Araştırması; ARL ve Enformasyon Kullanımı ve Yönetimi Politikası Enstitüsü, Florida Devlet Üniversitesi, ARL, E-Metrics Projesi; Manchester Metropolitan Üniversitesi ve CERLIM, UK, EQUINOX: Kütüphane Performans Ölçümü ve Kalite Yönetim Sistemi; PALS: Satıcı Temelli Kullanım İstatistikleri Çalışma Grubu; LibQual: Kütüphane Hizmet Kalitesi; COUNTER: Ağ Üzerindeki Elektronik Kaynakların Çevrimiçi Kullanımını Hesaplama; VAMP: Katma Değerli Etki Ölçüm Programı; University of California, Davis Campus, Basılı Kaynakların Maliyet/ Performansına Karşılık Lisanslı E-Dergiler; Performans Ölçümü ve İstatistikler Forumu; SCONUL-ACPI: Kolej, Ulusal ve Üniversite Kütüphaneleri Kurumu Performans Geliştirme Komitesi; Northumbria Uluslararası Kütüphane Performans Ölçütleri Konferansları, sözü edilen girişimlerin belli başlılarıdır (Bertot, McClure, Davis and Ryan, 2004; Counter, 2007; Equinox, 2007; LibQual, 2007; SCONUL, 2007; Shearer, 2002; Steele, 2000; Town, 2007).

Bunun yanı sıra, 1984 yılında American Library Association-ALA'nın bünyesindeki Association of College and Research Libraries'te Performans Ölçüleri Sürekli Çalışma Grubu (Ad Hoc Committee on Performance Measures) oluşturulmuş ve 1990 yılında çalışma grubunun ürünleri yayınlanmıştır (Van House, Weil and McClure, 1990).

IFLA bünyesinde de 1988 yılında Üniversite Kütüphaneleri ve Diğer Araştırma Kütüphaneleri Birimi'nde (Section of University Libraries and other General Research Libraries) performans ölçümü konusuna yönelik bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Çalışma grubu ilk taslak ilkeleri, IFLA'nın Barselona'daki toplantısında sunmuş ve 1996'da da uluslararası düzeyde akademik kütüphaneler için performans ölçümü ilkelerini yayınlanmıştır. Çalışmada, evrensel ölçekte akademik kütüphaneler için genel anlamda performans ölçümü ilkelerinin belirlenmeye çalışıldığı; bununla birlikte kütüphane kalitesi ve performans ölçümünün ancak her kütüphanenin kendi hedefleri doğrultusunda gerçekleşebileceği; bu nedenle ilkelerin, akademik kütüphanelerin temel misyonları ve ilkeleri göz önünde tutularak belirlendiği vurgulanmıştır (Poll and Boekhorst, 1996: 7-9).

1995'te başlatılan ve 1997'de tamamlanan Avrupa Komisyonu'nun Kütüphaneler Programı (European Commission's Libraries Programme) destekli EQLIPSE Kütüphane Performansında Değerlendirme ve Kalite: Avrupa İçin Sistem (Evaluation and Quality in Library Performance: System for Europe) projesi de anılmaya değer bir diğer girişimdir (Brophy, Clarke, MacDougall, O'Farrell, Williams, Wynne, 1997).

Yukarıda anılan çalışmalar ve/veya girişimler, özleri itibariyle değerlendirilirse, şu söylenebilir ki, gelişmiş ülkelerin kütüphanecilik ve enformasyon bilimi alanında, temel istatistiksel ölçülerden yararlanarak kütüphane ve bilgi hizmetlerinde

performans ile bağlantılı ölçümlere yönelinmekte, kütüphanelerin ve kütüphanecilerin kullanıcıları için yarattıkları değere daha da yaklaşılmakta ve böylelikle gelecek için yeni araştırma hedefleri tanımlanmaktadır. Sözü edilen çalışmaların ortak özelliği, dermenin ve bilgi hizmetlerinin etkin kullanımının ölçülmesi yoluyla, kütüphanelerin derme ve bilgi hizmetlerini geliştirme ve yeni hizmet politikalarını belirleme aşamalarında karar verme süreçlerine yardımcı olmaktadır.

Ülkemizde ODTÜ Kütüphanesi'nde hizmet kalitesini ölçmek üzere yüksek lisans tezi hazırlayan Akbayrak (2005), LibQual+TM Hizmet Kalitesi Ölçümü Anketi'ni kullanarak bir kullanıcı araştırması yapmıştır. Bununla birlikte, bilgi merkezlerinin yönetiminde derme ve hizmetlerin değerlendirilmesi konularının ele alındığı, teorik ve/veya kullanıcı araştırmaları ile desteklenen başka ampirik araştırmalar bulunmaktadır ancak irdelenen konu ile doğrudan bağlantılı olmadıkları için burada anılmamıştır.

Kavramsal Model ve/veya Metodolojinin Özgün Yanı ve İçeriği

Bu makalede ele alınan kavramsal model'in içeriği, konu olarak 'bilimsel bilgi üretimi süreci', bilgi erişim sistemi türü olarak 'üniversite kütüphaneleri', kullanıcı grubu olarak 'öğretim üyeleri', öğretim üyelerinin bilimsel ürünleri olarak 'makaleler' bağlamında belirlenmiştir.

Yukarıda sunulan literatür değerlendirmesi verilerinden görüldüğü üzere; disiplinimiz bağlamında gerçekleştirilen atıf analizi ve bibliyometrik analiz çalışmaları çok değerlidir. Bununla birlikte söz konusu yöntemler ile ele alınan konunun, irdelenmesi gereken bir başka boyutu daha vardır ya da olmalıdır ki, o da şudur: *Kütüphane kurumunun, derme'si ve hizmetleri aracılığıyla, araştırmacıların bilimsel bilginin üretimi sürecine verdiği katkının ya da kattığı değer, gözle görülebilir somut veriler ile kanıtla dayalı biçimde ölçülmesi gereğidir.* Yukarıda anılan çalışmalar/girişimler, konunun söz konusu boyutunu içermemektedir. Bundan ötürü, makalede ele alınan, bilgi kaynaklarının ve kütüphanelerin, bilgi üretimi sürecinde bilim insanları ve bilimsel ürünler için yarattığı değer'e odaklanan 'kavramsal model'in, bu eksikliği gidermesi ve uluslararası düzeyde kabul görmesi umut edilmektedir. Zira model, yukarıda sözü edilen yaklaşımın ürünlerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Kavramsal model ve modelin içeriğini belirleyen metodolojinin birinci özgün yanı, bilimsel bilgi üretimi'nin aktörleri olan bilim insanlarının ürettikleri bilgi kaynaklarında atıf gösterilen bilgi kaynaklarının, çalıştıkları ve ürün verdikleri üniversitelerinin kütüphanelerinde bulunulurluğuna ilişkin bulunulurluğuna ilişkin sinamanın, daha önce literatürde yer almayıştıdır, bir başka deyişle sinama-ya ilişkin soruların daha önce başka bir araştırmada sorulmamış olmasıdır. Söz

konusu sorular ve/veya yaklaşım önemlidir çünkü bu yolla elde edilecek araştırma verileri ile;

- Kütüphanelerdeki ‘içerik yönetimi’ nin derme’ye ilişkin iş süreçlerinde, kullanıcı grubu olarak öğretim üyelerinin, enformasyon gereksinimlerinin karşılanıp karşılanmadığı sorusuna yanıt bulunabilir.
- Kütüphanede derme oluşturma ve geliştirme sürecinde, kullanıcı grubu olarak öğretim üyelerinin, bilimsel bilgi üretiminde tür, ortam, dil, yaş bağlamında en çok hangi bilgi kaynaklarını tercih ettiklerine ilişkin gerçeklere dayalı veri elde etme ve değerlendirme olanağına sahip olunabilir.
- Bu doğrultuda kullanıcı grubu olarak öğretim üyelerinin bilgi arama davranışlarına yönelik önemli ipuçları elde edilebilir.
- Yukarıdaki üç maddede tanımlanan ‘kullanıcı grubunun enformasyon gereksinimi’ ve ‘kütüphanenin gereksinimlere yanıt verme durumu’ na yönelik ‘gerçek nedir’ sorusuna yanıt olacak geribildirimlerin alınması olanaklı kılınabilir.
- Alınan olumlu ya da olumsuz geribildirimler değerlendirilerek ‘derme oluşturma ve geliştirme’ sürecinin daha sağlıklı işlemesine yönelik kurumsal ve/veya ulusal performans göstergeleri tespit edilebilir.

Model’in ikinci özgün yanı, bugüne dek yapılan atıf analizi veya bibliyometrik çalışmalarda, analiz edilen bilgi kümesi, bilgi kaynağı ya da bilgi erişim sistem(ler)inin kullanılabilirliğine yönelik veriler elde edilmiş olmasına karşın, bu model ve metodolojinin öngördüğü yaklaşımda, bilim insanlarının sadece veritabanları gibi ulusal ve/veya uluslararası bilgi erişim sistemlerine giren değil, girmeyen ulusal/uluslararası nitelikli bilgi ürünlerinin de analiz edilmesi gerekli görülmektedir. Öngörülen gerekliliğin gerçeklere dayalı sebepleri vardır ve bu sebepler yukarıda açıklanmıştır. Model’de ulusal ve/veya uluslararası bilgi erişim sistemlerine giren ve dolayısıyla bu düzlemde erişilebilir kılınan ürünlerin, birinci küme; bunun dışında kalan ürünlerin 2. küme olarak ayrı ayrı analiz edilmesi ve sonrasında yine ‘değer yaratma’ olgusuna yönelik günümüzde sıklıkla kullanılan ‘kıyaslama’ (benchmarking) çalışmasının yapılması ve böylelikle karşılaştırmalı analiz ve çözümlemelere gidilmesi öngörülmektedir.

Son yıllarda ulusal ve/veya uluslararası düzlemde üzerinde önemle durulan kütüphane performans göstergelerinin, gerçeklere dayalı biçimde ülkemizde de tespit edilmesi gerekmektedir; konuya ilişkin olarak yurtdışında literatüre girmiş sayısız girişim bulunmaktadır. Araştırma, ele aldığı konu bağlamında “performans göstergelerinin” ülkemiz koşullarında tespit edilmesi gereğine dikkat çekmeye de adaydır. Model, kuşkusuz, bütünüyle performans ölçümü göstergelerini belirlemeyi hedeflememektedir; bununla birlikte konunun bir yönü olan ‘derme-kullanıcı’ etkileşimi için değerlendirilmesi gereken kimi göstergeler, ele alınan metodolojide kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Aşağıda sunulan Tablo, kavramsal yaklaşımı ve ele aldığı metodolojisi bağlamında model'in, literatürde daha önce yer alan çalışmalardan farklılığını belirleyen niteliklerini göstermektedir.

Tablo: Kavramsal yaklaşım ve/veya metodolojiyi özgün kılan unsurlar

Kavramsal yaklaşım ve metodoloji	Daha önce yapılan çalışmalar	Bu çalışmanın özgün yanı
Atf/bibliyometrik analiz yapılan veri kümesinin belirlenmesinde yaklaşım	-Uluslararası veritabanları -Dergilerin bibliyometrik profili (genellikle tek bir dergi bazında) -Tezlerde kullanılan kaynakların bibliyometrik profili	Uluslararası veritabanları (WOS, SCOPUS)+ulusal veritabanları (ULAKBİM Ulusal Veritabanları)+veritabanlarına girmeyen fakülte ve/veya üniversite yayınları
Bilgi üretiminin ölçülmesinde dikkate alınan kavraklar	Genellikle uluslararası atf indeksleri ve/veya uluslararası veritabanları	Uluslararası atf indeksleri+uluslararası veritabanları+ ulusal veritabanları+veritabanlarına girmeyen ulusal yayınlar
Atf gösterilen kaynakların yarattığı değeri ölçme ve disiplinler arası kıyaslama	Tercih edilen kaynakları belirleyen çalışmalar bulunmakta ancak disiplinler arası kıyaslama (benchmarking) çalışması sınırlı sayıda	Hem bilgi kaynaklarının yarattığı değer ölçülmekte hem de disiplinler arası kıyaslama (benchmarking) çalışması bulunmakta
Veri tabanları ve/veya e-dergilerin kullanılabilirliğini ölçme	Kullanılabilirliğin kanıtı olarak Counter'den ve/veya veritabanı üreticilerinden alınan kullanılabilirlik verileri değerlendirilmekte; "download" edilen her makale değer yaratıyor hatta okunuyor mu; belirsiz	Kullanılabilirliğin kanıtı olarak yazarın gösterdiği atflar değerlendirilmekte; kaynağın yarattığı değer somut, çünkü atfa dönüşmüş; belirsiz değil
Atf gösterilen kaynakların, yazarların bağlı bulunduğu kütüphanenin dermesinde varlığını tespit etme	Hayır	Evet
Ulusal ve uluslararası bilgi üretimi süreci ürünlerinin kıyaslanması (benchmarking)	Hayır	Evet
Atf analizi, bibliyometri, performans ölçümü ve kıyaslama tekniklerinin birbirleriyle ilişkileri bağlamında ele alınışı-bütünlük yaklaşım	Hayır	Evet
Çalışmanın çıktılarının (outputs) derme gelişime ve oluşturma sürecine ilişkin ulusal kütüphane performans göstergelerinin belirlenmesi için dikkat çekmesi	Hayır	Evet
Ülke gerçeklerine uygun gereklerin belirlenmesine yönelik yaklaşım ve buna uygun metodoloji geliştirme	Hayır	Evet
Ulusal ve/veya uluslararası düzeyde ilk kez gerçekleştirilen bir çalışma olması; özgünlük	Hayır	Evet

Yukarıda özetlenmeye çalışılan gerekler ve gerçekler bağlamında çalışmanın özgün yanı; mümkün olduğunca gerçeklere dayalı, gerekleri bütünlük yaklaşımıyla ortaya koymayı amaçlayan metodolojisi ile, ülkemizde ve belirlenebildiği

ölçüde dünyada ilk kez gerçekleştirilecek olmasıdır. Bundan dolayı araştırmanın, teorik ve pratik bilgi bağlamında ulusal ve evrensel bilim literatürüne ‘değer’ katacağı düşünülmektedir.

Metodolojinin Aşamaları

Model, bulgulanmak istenen veriler bağlamında, ‘atıf analizi’, ‘bibliyometri’, ‘performans ölçümü’ ve ‘bibliyografik tarama’ gibi birden fazla yöntemi, ilişkisel bağlamda ele alan özgün bir metodolojiyi içermektedir. Bununla birlikte sözü edilen yöntemler ve/veya ölçüm teknikleri, irdelenen konu bağlamında sonuçlara varmak için kimi zaman bütün yönleri ile değil, ilgili yönü ile değerlendirilmiştir. Örneğin model’in sunduğu yaklaşım, bütün yönleri ile bir “performans ölçümü” çalışmasını içermemektedir, çünkü performans ölçümünün pek çok değişkeni bulunmaktadır, ayrıca ülkemizde karşılaştırma yapılabilecek ulusal kütüphane performans göstergeleri (indicators) henüz saptanmış değildir. Bununla birlikte olgunun, derme-kullanıcı etkileşimini değerlendirmeye yönelik önemli enstrümanlarının, ‘dokümanter ispat’ a dayalı biçimde saptanması ve elde edilen bulguların yorumlanarak bir “değer”in ortaya konması hedeflenmektedir.

Kavramsal modelin içeriğini oluşturan metodolojide, sonuçlara (outcomes) ulaşmak üzere, bütünlük yaklaşımı içeren yedi aşamalı bir çalışmanın gerçekleştirilmesi öngörülmüştür:

1. Üniversite bazında (kurumsal ya da ulusal düzeyde) bilim dallarını belirleyen fakülte ve/veya bölümler ve bilim dallarında ‘tam zamanlı’ faaliyet gösteren öğretim üyelerine ilişkin örneklem grubunun oluşturulması; öğretim üyelerinin bilimsel bilgi ürünlerine yönelik yıl, tür (makale) gibi araştırma sınırlılıklarının belirlenerek analiz edilecek bilgi kümesinin saptanması.
2. Araştırma sınırlılıkları çerçevesinde, çalışma kapsamına girecek öğretim üyelerinin (e-posta adreslerini de içeren) fakülte bazında listesinin hazırlanması ve oluşturulan veritabanına değişkenlere ilişkin verilerin girilmesi.
3. Öğretim üyelerinin çalıştığı kuruluştan tarama yapmayı, bibliyografik künye ve atıfları elde etmeyi olanaklı kılan *Web of Science*, *Scopus*, Ulakbim ulusal veritabanlarından ‘bibliyografik tarama’ nın yapılması ve böylece veritabanlarına giren makalelere erişilmesi (1. küme).
4. 1. Kümeyi oluşturan makalelerin atıf analizini yapmak üzere, çalışma kapsamında oluşturulan veritabanına, belirlenen parametreler bağlamında atıf verilerinin girilmesi ve ‘atıf analizi’ çalışmasının yapılması; bibliyometrik profilin çıkarılması.

5. Veritabanlarından erişilemeyen kaynakların varlığını tespit etmek üzere, öğretim üyelerinin, bağlı buldukları Fakülte ve/veya Üniversite tarafından yayınlanan dergilerde yer alan çalışmalarının tespit edilmesi için ilgili kaynakları kullanarak tek tek yazar adlarından ‘bibliyografik tarama’nın yapılması. Bibliyografik tarama aracı bulunmayan dergiler için de tek tek dergi sayılarının taranması ve böylelikle 2. kümenin oluşturulması.
6. 2. kümede yer alan makalelerin atıf analizi için tam metinlerine erişilmesi. Bu doğrultuda makalelerin varsa elektronik versiyonlarını tespit için net’ten gerekli taramaların yapılması; bulunamayanlar için öğretim üyeleri ile e-posta aracılığıyla iletişim kurulması ve geribildirimlerin alınması. Erişilemeyen tam metinler için dergilerin basılı versiyonlarına gidilerek tarama (scan) yoluyla makalelerde gösterilen atıfların ve/veya kaynakçalarının sayısal (dijital) ortama aktarılması.
7. 2. kümeyi oluşturan makalelerin atıf analizini yapmak üzere, çalışma kapsamında oluşturulan veritabanına, belirlenen parametreler bağlamında atıf verilerinin girilmesi ve ‘atıf analizi’ çalışmasının yapılması; bibliyometrik profilin çıkarılması.
8. Böylelikle araştırma sınırlılıkları içinde öğretim üyelerinin, hem kendi bilim dallarında ulusal ve uluslararası bilim literatürüne yaptıkları katkının ortaya konması hem de veritabanlarına giren (birinci küme) ve girmeyen (ikinci küme) bilim ürünlerinde kullandıkları referansların, “atıf analizi” çalışması ile atıf gösterilen bilgi kaynakları yazar/ başlık/ yayınevi/ yaş/ tür/ dil/ ortam açısından irdelenmesi mümkün kılınmaktadır. Yukarıda tanımlanan her bir parametreye ilişkin - en çok atıf gösterilen yazar, en çok tercih edilen bilgi kaynağı türü gibi- istatistikî (nicel) veriler ile bibliyometrik analizin yapılması.
9. Öğretim üyelerinin veritabanlarına giren (birinci küme) ve girmeyen (ikinci küme) bilim ürünlerine ilişkin bibliyometrik analiz verilerinin karşılaştırılması ve kıyaslanması (benchmarking).
10. Öğretim üyelerinin veritabanlarına giren (birinci küme) ve girmeyen (ikinci küme) makalelerinin, ulusal ve uluslararası bibliyografik denetim araçlarındaki bulunulurluğunu tespit yoluyla akademisyenlerin ulusal ve uluslararası düzeyde erişilebilirlik açısından bilim literatürüne yaptıkları katkıya ilişkin saptamanın, bilim dalı bazında yapılması.
11. Öğretim üyelerinin atıfta bulunduğu kaynakların, bağlı buldukları fakülte/üniversite kütüphanelerinde bulunulurluğuna yönelik olarak her bir kaynak için ‘bibliyografik tarama’ların yapılması. Bu doğrultuda, kütüphanenin bibliyografik denetim araçları niteliğindeki e-katalogunun ve

üniversitenin web sitesinde bulunan elektronik kütüphane sayfasındaki “dergi tarama” (serials solutions) tarama arayüzlerinde yapılan sorgulama süreci ile atıf gösterilen her bir kaynağın, kütüphanenin basılı ve/veya elektronik dermesinde bulunup bulunmadığının tespit edilmesi ve elde edilen verilerin veritabanına aktarılması. Bu aşamada atıf kaynaklarının kütüphane dermesinde varolduğu tespit edildiğinde, akademisyenlerin çalışmasında kütüphane dermesinden yararlandığı varsayımından hareket edilecektir. Aslında varsayımın desteklenmesi için yazarlardan tek tek atıf kaynaklarının nasıl edinildiğine ilişkin veri toplanması ve alınacak geribildirim değerlendirilmesi düşünülmüş ancak söz konusu çalışmanın hem çok zahmetli ve zaman alıcı olacağı hem de yazarın bu zahmetli ve zaman alıcı çalışmaya istekli olmayacağı ya da hatırlayamayacağı gerçeği, yapılan ön araştırmada ortaya çıkmıştır. Kütüphanelerimizde basılı kaynaklara ilişkin olarak ayrıntılı ödünç verme istatistikleri tutulmuş olsa idi, e-kaynaklar için “etkileşimli bilgi erişim sistemleri”ni işletecek yazılımlar aracılığıyla yine ‘download’ edilen kaynaklara ilişkin kullanıcı bazlı kütüphane istatistikleri alınabilmiş olsa idi ya da veritabanı üreticilerinden alınan kullanım istatistikleri ayrıntılı verileri içermiş olsa idi elde edilen veriler varsayıma değil, kanıta dayalı biçimde değerlendirilebilirdi. Ne yazık ki, ülkemiz gerçeklerinde bu olanağa sahip olmadığımız için, elde edilmek istenen veri varsayıma dayalı kalacaktır. Bununla birlikte, atıf kaynağının kütüphanenin dermesinde var olduğu tespit edildiğinde, bu bize, yazar tarafından başka kanallar aracılığıyla elde edilmiş olsa bile, kütüphanenin gerçekte gereksinim duyulan bilgiyi karşıladığını gösterir ki bu da somut bir veridir ve önemli bir kanıttır.

12. Örneklem kapsamında ve araştırma sınırlıkları çerçevesinde, üniversite kütüphanesi ya da üniversite kütüphanelerinde derme oluşturma ve geliştirme sürecine ilişkin ulusal performans göstergelerinin (indicators) belirlenmesi için hangi unsurların dikkate alınması gerektiğinin saptanması.
13. Elde edilen veriler ile disiplinler arası kıyaslama (benchmarking) çalışmasının yapılması.
14. Araştırma sınırlılıkları çerçevesinde, bilimsel bilgi üretimi sürecinde bilgi kaynakları ve kütüphane kurumunun yarattığı değer, somut ve/veya kanıta dayalı verilerle ölçülmesi ve yorumlanması.

Sonuç

Bu makalede ele alınan kavramsal model ve modelin içeriğini oluşturan metodoloji, bilgi kaynakları ve kütüphane kurumunun bilgi ve/veya bilim üretimi sürecinde yarattığı değeri ölçmeye çalışmaktadır. Metodoloji, makalede sözü edilen

proje kapsamında pratik düzlemde değerlendirilmekte ve analitik çözümleme yolu ile elde edilen veriler, aslında bugün bizi bazı sonuçlara ulaştırmıştır. Sözü edilen metodolojinin ele alınacağı bir çalışmadan elde edilmesi beklenen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir:

- Sadece örneklem grubundaki üniversite kütüphaneleri ve bilim insanları için değil, ülkemizde konu ile ilgili tüm bilim insanları ve karar verme düzeyinde bulunan birey ve/veya kuruluşlar için de, bilgi üretim sürecinde en çok tercih edilen bilgi kaynakları ve kaynakların yazar(lar)ı, yayınev(ler) i, ortam(lar)ı, türleri, yaş(lar)ı ve dil(ler)i konusunda bir perspektif sunulacak ve öğretim üyelerinin bilgi arama davranışlarına ilişkin disiplinler arası karşılaştırmalı veriler elde edilecektir.
- Örneklem grubuna giren bilim insanları için, araştırma sınırlılıkları içinde kendi yayınlarının ulusal ve uluslararası hangi bibliyografik denetim araçlarında yer aldığı, bir başka deyişle ürettikleri bilginin ulusal ve evrensel düzeyde ne ölçüde erişilebilir olduğu konusunda bir saptama yapılacaktır.
- Bilgi kaynakları ve kütüphanenin yarattığı değer, kanıta dayalı biçimde ölçülecek ve bu bağlamda hem mikro düzeyde örneklem alınan üniversitenin kütüphane yöneticileri için hem de makro düzeyde ulusal bilim ve bilgi politikalarını hazırlama sorumluluğunu taşıyan karar mercileri için; konu ile ilgili yerinde karar verme ve performans yönetim süreçlerini yaşamaları yönünde, ülkemiz gerçeklerinde ‘süzülmüş bilgi’ sunulacaktır.
- Kütüphanecilik ve enformasyon bilimi alanında faaliyet gösteren teorisyenler, meslektaşlar ve sivil toplum kuruluşları için; ulusal kütüphane performans göstergelerinin oluşturulması ve ölçmeye dayalı metrik çalışmalarda izlenecek metodoloji konusunda dikkate alınması gereken unsurlar yönünde dikkat çekme ve işbirliğine yönelik çalışmaların yapılması gereğine çağrı için zemin hazırlanacaktır.
- Ülkemizde kurum ve/veya ulusal düzeyde gerçekleştirilen atıf çalışmalarının, uluslararası verilerle karşılaştırıldığında, çok düşük düzeyde kaldığı göz önünde tutulursa, model’in öngördüğü ‘atıf çalışması’ ile, ülkemiz gerçeklerine dayalı ölçülebilir veriler ortaya konacak ve bu bağlamda ulusal bilim literatürüne katkıda bulunulacaktır.
- Ele aldığı özgün metodolojisi ve yaklaşımı ile ulusal ve/veya evrensel düzeyde disiplinimizin kavramsal altyapısına bir ‘yenilik’ eklenecektir.

Bu makalede tanımlanmaya çalışılan ve tartışmaya sunulan ‘kavramsal model’ ile, -modelin uygulandığı ve halihazırda sürmekte olan çalışmanın ürünleri-

ni paylaşmayı dilediğimiz bir başka makalenin yayınlanması sonrasında- başka çalışmalarda da ele alınması; hatta elverdiği ölçüde diğer kütüphane türlerinde de benzer çalışmaların yapılması; ulusal ölçekte elde edilecek bulguların, ulusal kütüphane performans göstergelerinin tartışılacağı daha geniş katılımlı bir platforma taşınması; kullanıcı araştırmaları ile de desteklenerek kullanıcılardan alınacak olumlu ya da olumsuz geribildirimlerin bütün açık seçikliği ile ortaya konması; ve makro düzeyde, kütüphanelerimiz için ulusal performans göstergelerinin ve başarı kriterlerinin belirlenmesi umut edilmektedir.

Kaynakça

- Akbayrak, E. (2005). *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi'nde hizmet kalitesi ölçümü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Al, P., Al, U. ve Bahşısoğlu, H.K. (2004). Science Citation Index'te Hacettepe Üniversitesi: 1975-2003. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 229-244.
- Al, U., Şahiner, M. ve Tonta, Y. (2006). Arts and humanities literature: Bibliometric characteristics of contributions by Turkish authors. *Journal of the American Society for Information Science & Technology*, 57 (8), 1011-1022.
- Al, U. ve Coştu, R. (2007). Türk Psikoloji Dergisi'nin bibliyometrik profili. *Türk Kütüphaneciliği*, 21 (2), 142-163.
- Al, U. ve Tonta, Y. (2004). Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, 5 (1), 19-47.
- Al, U. ve Tonta, Y. (2007). Tam metin makale kullanım verilerinin bibliyometrik analizi.
- S. Kurbanoglu, Y. Tonta ve U. Al (Yay.Hazl.). *Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu Ankara, 24-26 Ekim 2007, Bildiriler içinde* (ss. 209-217). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Alkan, N. (1998). Temel ve uygulamalı bilim dallarında etki faktörü değeri en yüksek olan süreli yayınların Ankara'daki üniversite kütüphanelerinde bulunabilirliği. *Türk Kütüphaneciliği*, 12 (4), 279-305.
- Alkan, N. (1999). Tıp ve sağlık bilimleri dallarının 1990'larda etki faktörü değeri en yüksek olan süreli yayınları ve bunların Ankara'daki ilgili kütüphanelerde bulunabilirliği. Ö. Bayram, E. Erkan, T. Gülle, D. Toplu, M. Toplu ve E. Yılmaz (Yay. Hazl.), *Bilginin Serüveni: Dünü, bugünü ve yarını...: Türk Kütüphaneciler Derneği'nin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri: 17-21 Kasım 1999 Ankara içinde* (ss. 278-300). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Batu, H. (2006). *Elektronik bilgi kaynaklarında maliyet-yarar analizi: Orta Doğu*

- Teknik Üniversitesi Kütüphanesi üzerinde bir değerlendirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bertot, J.C., McClure, C.R., Davis, D.M. ve Ryan, J. (2004). Capture usage with e-metrics. *Library Journal*, 129 (8), 30-32.
- Broadus, R.N. (1987). Early approaches to bibliometrics. *Journal of the American Society for Information Science*, 38 (2), 127-129. 20 Ağustos 2008 tarihinde <http://www.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=4&hid=108&sid=91a4db97-3220-457f-b3f6-8d1ee7693bb40/040sessionmgr8> adresinden erişildi.
- Brophy, P., Clarke, Z., MacDougall, A., OFarrell, J., Williams, J., ve Wynne, P. (1997). *EQLIPSE: Evaluation and Quality in Library Performance: System for Europe*. The final report from the EQLIPSE. Preston, United Kingdom: Centre for Research in Library and Information Management; University of Central Lancashire.
- Chen, T. (1997). A measurement of the resource utilization efficiency of university libraries. *International Journal of Production Economics*, 53 (1), 71-80.
- Counter: Counting Online Usage of Networked Electronic Resources. (2007). 7 Aralık 2007 tarihinde <http://www.projectcounter.org/articles.html> adresinden erişildi.
- Cullen, R. (1998). *Measure for measure: A post modern critique of performance measurement in libraries and information services*. (ED434664), 15p. 19 Ağustos 2008 tarihinde http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/00000196/80/15/e5/c1.pdf adresinden erişildi.
- Çakın, İ. (2000). Üniversitelerimizin bilgiye erişim sorunları ile ulusal akademik ağ ve bilgi merkezi. *Bilgi Dünyası*, 1 (1), 26-41.
- EQUINOX: Library Performance Measurement and Quality Management System. 13 Aralık 2007 tarihinde <http://www.equinox.dcu.ie> adresinden erişildi.
- Garfield, E. (1991). A citationist perspective on science in Turkey. *Tıp Alanında Bilimsel Yayınlar Sempozyumu, İstanbul, 30 Eylül 1991* içinde (ss. 8-40). Ankara: Tübitak.
- Gökkurt, Ö. (1991). Enformetri (informetrics): Bir deneme. *Kütüphane Enformasyon Arşiv Alanında Yeni Teknolojiler, TÜRKMARÇ Sempozyumu Bildirileri, İstanbul, 14 Ekim 1991*, içinde (ss. 215-253). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Gökkurt, Ö. (1992a). Enformetrinin istatistiksel temeli: Vardamlı (inferantial) istatistik teknikleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 6 (1), 18-21.
- Gökkurt, Ö. (1992b). Kütüphanelerde belge dolaşım (circulation) istatistikleri ve kütüphanelerde enformetrik analizi: Ayıklama politikaları uygulaması. *IFLA*

- 1995'e Doğru Sempozyumu içinde (ss. 81-87). Ankara: Türk Kütüphaneciler Demeği.
- Gökkurt, Ö. (1994a). Bilginin dört metrisi: Bibliyometri (bibliometrics), enformetri (informetrics), bilimetri (scientometrics) ve librametri (librametrics). F. Özdemirci ve Y. Kayan (Yay.Hazl) *Prof. Dr. Berin Yurdadoğ'a Armağan* içinde (ss. 54-59). Ankara: Türk Kütüphaneciler Demeği.
- Gökkurt, Ö. (1994b). Enformetri, Bradford Yasası ve citation indeks. *Türk Kütüphaneciliği*, 8 (1), 26-30.
- Gökkurt, Ö. (1997). *Atıf indeksi ve atıf analizi: Enformetrik bir model çalışması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gökkurt, Ö. (1998). Atıf verisi (citation data) ve enformetrik yasalar: Türk kütüphanecilik literatüründe doktora tezleri üzerine bir uygulama. *Türk Kütüphaneciliği*, 12 (1), 21-32.
- Hertzal, D.H. (2003). Bibliometrics history. *Encyclopedia of Library and Information Science* içinde (ss. 288-328). 20 Ağustos 2008 tarihinde <http://www.dekker.com/sdek/section?content=a71352078&scope=doc&fmt=.html> adresinden erişildi.
- How to use citation analysis for faculty evaluations, and when is it relevant: Part I. (1983). *Essays of an Information Scientists*, 6, 354-362.
- Kaygusuz, A. ve Benek, B. (2006). Elektronik ortamda konsorsiyum yönetimi. *XI. Türkiye'de Internet Konferansı, Ankara, 21-23 Aralık 2006*, 4 Temmuz 2007 tarihinde <http://inet-tr.org.tr/inetconf11/sunum/50.ppt> adresinden erişildi.
- Koroboli, S.K., Tilikidou, I. ve Delistavrou, A. (2006). Factors that influence the use of library resources by faculty members. *Library Reviews*, 55 (2), 91-105. 12 Aralık 2007 tarihinde <http://www.scopus.com/scopus/citation/print.url?origin=recordpage&sid=&src=s&sta...> adresinden erişildi.
- Kurbanoglu, S.S. (1996). Türk kütüphanecilerinin kullandığı dergiler. *Türk Kütüphaneciliği*, 10 (2), 105-118.
- LibQual. Libqual +TM: Defining and promoting library service quality. 7 Aralık 2007 tarihinde <http://www.libqual.org/About/Information/index.cfm> adresinden erişildi.
- Mackenzie Owen, J. (2002). The new dissemination of knowledge: Digital libraries and institutional roles in scholarly publishing. 7 Aralık 2007 tarihinde <http://eprints.rclis.org/archive/00001177/01/WESP2-jmo-artikel.pdf> adresinden erişildi.
- McGregor, F. (2000). Performance measures, benchmarking and value. *ALLIA 2000: Capitalising on knowledge: The information profession in the 21st century*,

- Canberra, Australia, October 23- 26 2000 içinde 9p. 19 Aralık 2007 tarihinde <http://www.alia.org.au/conferences/alia2000/proceedings/felicity.mcgregor.html> adresinden erişildi.
- Meho, L.I. (2007). The rise and rise of citation analysis. *Physics World*, 15p. 13 Aralık 2007 tarihinde <http://arxiv.org/ftp/physics/papers/0701/0701012.pdf> adresinden erişildi.
- Mercer, L.S. (2000). Measuring the use and value of electronics journals and books. [Issues in science and technology librarianship]. 9 Aralık 2007 tarihinde http://www.library.ucsb.edu/istl/00_winter/article1.html adresinden erişildi.
- Nisonger, T.E. (1992). *Collection evaluation in academic libraries: A literature guide and annotated bibliography*. Englewood, CO: Libraries Unlimited, Inc.
- Özen, H. (2007). Elektronik dergilerde kullanım analizi: Ankos ve ODTÜ örneği. S.
- Kurbanoğlu, Y. Tonta ve U. Al (Yay.Hazl.). *Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu Ankara, 24-26 Ekim 2007, Bildiriler içinde* (ss. 201-208). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Poll, R. ve Boekhorst, P.; Hiraldo, R.A., Lindahl, A., Schuurisma, R., Thomas, G. ve Willemse, J.'nin işbirliği ile. (1996). *Measuring quality: International guidelines for performance measurement in academic libraries*. IFLA Publications 76. München; New Providence; London; Paris: K.G. Saur.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometric?. *Journal of Documentation*, 25 (4), 348-349. 20 Ağustos 2008 tarihinde <http://www.ebscohost.com/ehost/detail?vid=3&hid=9&sid=5fe.....> adresinden erişildi.
- SCONUL. Society of College, National and University Libraries. The SCONUL Advisory Committee on Performance Improvement. 9 Aralık 2007 tarihinde http://www.sconul.ac.uk/performance_ind/terms.htm adresinden erişildi.
- Shearer, K. (2002). *Statistics and performance measures for research libraries: Recent research and new developments*. CARL/ ABRC Backgrounder Series 3. 7 Aralık 2007 tarihinde http://www.carl-abrc.ca/projects/statistics/pdf/major_initiatives-e.pdf adresinden erişildi.
- Steele, C. (2000). Library and information infrastructure: International Strategic Initiatives: A discussion paper. Prepared for the Coalition for Innovation in Scholarly Communication. 13 Aralık 2007 tarihinde <http://www.caul.edu.au/cise/proj4final.doc> adresinden erişildi.
- Thebridge, S. (2003). Evaluating electronic information services: A toolkit for practitioners. *Library and Information Research*, 27 (87), 38-46.
- Tonta, Y. (1996). Scholarly communication and the use of networked information sources. *IFLA Journal*, 22 (3), 240-245.

- Tonta, Y. (2002). *Türk Kütüphaneciliği dergisi*, 1987-2001. *Türk Kütüphaneciliği*, 16 (3), 282-320.
- Tonta, Y. ve Al, U. (2006). "Scatter and obsolescence of journals cited in dissertations of librarianship. *Library & Information Science Research*, 28 (2), 281-296.
- Tonta, Y. ve Al, U. (2007a). Cumhuriyet dönemi makaleler bibliyografyası 1923-1999: Eleştirel bir değerlendirme. S. Kurbanoğlu, Y. Tonta ve U. Al (Yay.Hazl.). *Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu Ankara, 24-26 Ekim 2007, Bildiriler içinde* (ss. 105-112). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Tonta, Y. ve Al, U. (2007b). Türkçe dergilerde yayımlanan makaleler üzerine bir inceleme. S. Kurbanoğlu, Y. Tonta ve U. Al (Yay.Hazl.). *Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu Ankara, 24-26 Ekim 2007, Bildiriler içinde* (ss. 185-192). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Tonta, Y. ve Al, U. (2007c). Türkçe makalelerin dergilere dağılımı ve Bradford Yasası.
- S. Kurbanoğlu, Y. Tonta ve U. Al (Yay.Hazl.). *Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu Ankara, 24-26 Ekim 2007, Bildiriler içinde* (ss. 218-228). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Tonta, Y. ve İlhan, M. (1997). Sosyal bilimlerde Türkiye'nin dünyadaki yeri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12 (40), 67-75.
- Tonta, Y. ve Ünal, Y. (2005). Scatter of journals and literature obsolescence reflected in document delivery requests. *Journal of the American Society for Information Science & Technology*, 56 (1), 84-94.
- Tonta, Y. ve Ünal, Y. (2007). Dergi kullanım verilerinin bibliyometrik analizi ve koleksiyon yönetiminde kullanımı. S. Kurbanoğlu, Y. Tonta ve U. Al (Yay.Hazl.). *Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu Ankara, 24-26 Ekim 2007, Bildiriler içinde* (ss. 193-200). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Town, S. Value and impact measurement in research libraries: A SCOUNL Perspective ARL Membership Meeting, St Louis Missouri, 24 May 2007. 13 Aralık 2007 tarihinde http://www.arl.org/arldocs/resources/pubs/mmproceedings/150/town_files/town.ppt adresinden erişildi.
- Trolley, J. ve O'Neill, J. (1999). The evolution of citation indexing: From computer printout to the Web of Science. M.E. Bowden, T.B. Hahn ve R.V. Williams (Eds). *Proceedings of the 1998 Conference on the History and Heritage of Science Information Systems* içinde (ss. 124-126). Medford, NJ: ASIS; Information Today. 13 Aralık 2007 tarihinde <http://www.chemheritage.org/>

- explore/ASIS_documents/ASISbook/pdf adresinden erişildi.
- Uzun, A. (1998). A scientometric profile of social sciences research in Turkey. *International Information and Library Review*, 30, 169-184.
- Van House, N.A., Weil, B.T.ve McClure, C. (1990). *Measuring academic library performance: A practical approach*. Chicago; London: American Library Association.
- White, E.C. (1985). Bibliometrics: From curiosity to convention. *Special Libraries*, 76 (1 Winter), 35-36.
- Wouters, P. (1999a). The citation culture. Doctoral thesis, University of Amsterdam. 9 Aralık 2007 tarihinde <http://www.garfield.library.upenn.edu/wouters/wouters.pdf> adresinden erişildi.
- Wouters, P. (1999b). The creation of the Science Citation Index. M.E. Bowden, T.B.
- Hahn ve R.V. Williams (Eds). *Proceedings of the 1998 Conference on the History and Heritage of Science Information Systems* içinde (ss. 127-136). Medford, NJ: ASIS; Information Today. 13 Aralık 2007 tarihinde http://www.chemheritage.org/explore/ASIS_documents/ASISbook/pdf adresinden erişildi.
- Young, P.R. (2001). Electronic services and library performance measurement: A definitional challenge. 7 Aralık 2007 tarihinde <http://www.libqual.org/documents/admin/young.pdf> adresinden erişildi.
- Yurtsever, E., Gülgöz, S., Yedekçioğlu, Ö.A. ve Tonta, M. (2001). *Sosyal bilimler atıf dizini 'nde (SSCI) Türkiye: 1970-1999*. Ankara: TÜBA.
- Yurtsever, E., Gülgöz, S., Yedekçioğlu, Ö.A. ve Tonta, M. (2002). *Sağlık bilimleri, mühendislik ve temel bilimlerde Türkiye 'nin uluslar arası atıf dizinindeki yeri: 1973-1999*. Ankara: TÜBA.

Summary

This paper seeks to focus on the contribution of information resources; libraries as elements of bringing an added value to information and knowledge production; it is also aimed that to analyze the tripartite relationship among such concepts as “added value”, “elements that create value” and “value/performance measurement”. In this context, the author introduces a new “conceptual model” and/or paradigm. This model suggests an original methodology that may be called “documentary evidence”. It is hoped that “documentary evidence” methodology will contribute to measure the value which is created by information resources and the library institution in scientific knowledge production process.

Elements that create value in the production of scientific knowledge and that are recognized as links in information chain are authors and information resources

they generate, publishers, distributing agencies and information retrieval systems including libraries, information centres, databases and search engines. Measuring the value these elements create in the process of scientific knowledge production is of utmost importance both in terms of macro and micro level cost-benefit analyses and taking timely and useful decisions relevant to the realities of a given country. The paradigm which constitutes the substance of this paper and introduces a new approach to the issue is geared to presenting reality-based ‘filtered knowledge’ so as to improve quality in macro and micro level decision making processes by exposing value-creating elements in the process of scientific knowledge production in the context of parameters mentioned above, but within the confines of the present study.

Adopting the principle of cumulative advance in knowledge and/or science libraries offer unique opportunities to users in accessing and using knowledge with their collections of printed and/or e-materials, card/e-catalogs which provide for the bibliographical control of nationally and internationally generated information and with information services they provide on traditional or web-based formats. At this point, there is need for new approaches to measure which value that opportunities offered by libraries are transformed to. These approaches are essential to strengthen the intellectual/conceptual base of our discipline and hence to elaborate, in objective context, the relationship between information and individual/society as a part of our mission.

Citation analyses and/or bibliometric work should be conducted also for measuring the performance of libraries and determining the value created by library services in library and information science. And these works should be supported by realistic (i.e. especially relevant to the realities of the country/society) data. This research, with its methodology, seeks to depict realities along these lines.